

Komentarji

STANJE AMERIŠKIH MAS SE NI IZBOLJŠALO

Resnične plače so danes manjše kakor so bile lansko leto. Tri odstotke bogatinov ima večje dohodke ko 66% delavstva

Washington. — (FP) — Kljub temu, da je "new deal" več ali manj dvignil povprečne plače, ameriško delavstvo ni danes nič na boljšem, kar se kupne sile tiče, kakor je bilo "na dnu krize" ob zatonu Hooverjeve administracije. Tako pravi mesečni gospodarski pregled Ameriške delavske federacije.

Prav za prav so ameriške delovne mase še nekoliko na slabšem kakor so bile lansko leto. S svojim zaslužkom, čeprav je mogoče nekoliko višji v dolarjih in centih, danes ne dobe toliko v trgovini kakor so se pred letom, pravi federacijski Monthly Survey of Business.

V živčnih trgovinah je bil lanskega septembra delavčev dolar vreden 85c, leto pozneje 78c in prav toliko v zadnjem oktobru. Slično je tudi pri nakupovanju obleke. Lanskega septembra je bil delavski dolar vreden v oblačilnih trgovinah 81, letošnjega pa 79 in pol centa.

V 104 industrijah, ki uposlujejo skoraj dve tretjini tovarniškega delavstva, je marca 1933 znašala povprečna tedenska plača vseh delavcev \$19.65; letošnjega septembra, če se vzame v poštev porast cen, je znašala 60 centov manj ali \$19.05. In stanje cen je treba vpoštevati, ker so odločilni faktor pri merilu resničnih plač ali zaslužka.

Mesečni pregled federacije tudi citira statistiko Brookings Instituta o razpodelbi letnih dohodkov med razne skupine, ki tvorijo ameriški narod. Leta 1929, ko so bile plače še "visoke" in tudi kolesa industrij so se sukala, je ameriška plutokracija, ki tvori tri odstotke prebivalstva, pograbila 31% narodnih dohodkov. Srednji razred — 31% prebivalstva — je dobil 40% od skupnih dohodkov, delavstvo, ki tvori največjo skupino ali 66% prebivalstva, je prejelo v zaslužku le 29% narodnih dohodkov.

V zadnjih petih letih se je ta neenakost še bolj ponačala. Brezno med ekonomskimi razredi je še bolj globoko in široko. Leta 1932 so se delavski dohodki znižali za 60% v primeri z letom 1929, dohodki bižniške skupine 45% in dohodki od premoženja so padli 30% ali polovico manj ko dohodki delavstva.

Kakšne pravljice pripovedujejo mehiški škofje

Mexico City, 21. nov. — Mehški nadškof in papeški delegat Luis Flores, ki se nahaja v Združenih državah, je pred nekaj dnevi izjavil v Chicagu, da je mehiška vlada komunistična, da je Mehika najožja zaveznica boljševiške Rusije in da sovjetska poslanka Kolontajeva ima čez sto uradnikov v Mexico Cityju, ki ji pomagajo voditi komunistično in ateistično propagando v Mehiki. Fakt je, da je mehiška vlada pretrgala diplomatske stike z Rusijo že pred sedmimi leti in od takrat sovjeti nimajo nobenega zastopnika v Mehiki.

Poštni nadomestniki zahtevajo delo

Washington. — Organizacija poštini nadomestnikov je do prvega pomočnega generalnega poštara W. W. Howesa poslala te dni deputacijo, ki je zahtevala, da poština administracija nastavi na izpraznjenih mestih redne uslužbenke. Od 31. dec. 1929 do 31. dec. 1933 je bilo na pošti izpraznjenih 19,993 pozicij, ki so še danes prazne. Poštini nadomestniki nameravajo napolniti le 1885 mest.

Administracija NRA pod kontrolo velebiznisa

Industrijski magnatje dobili strateške pozicije

Washington, D. C. — W. Averel Harriman, predsednik Union Pacific železnice, je bil te dni imenovan za glavnega upravnika NRA. Nasledil je polkovnika G. A. Lyncha, ki je prevzel svojo prejšnjo službo v zvezni armadi.

Z imenovanjem Harrimana se je število reprezentantov velebiznisa v administraciji povečalo in vsi zavzemajo strateške pozicije. Edward B. Stettinus, podpredsednik U. S. Steel korporacije, je bil nedavno imenovan za načelnika oddelka, v čigar področje spada izbira osebja — distriktnih administratorjev, pomožnih administratorjev itd.

A. R. Glancy, član izvršnega odbora General Motors korporacije, je spet prevzel svojo staro pozicijo v administraciji NRA po daljšem dopustu. Zapustil jo je kmalu potem, ko je izrazil vihar protestov pri delavskih unijah, ko je sklenil tajni dogovor s Harriman Hosiery Co. in ji vrnil znak plavega orla, katerega je izgubila zaradi kršenja točke 7A zakona gospodarske obnove.

Dalje je bil imenovan D. M. Nelson, bivši podpredsednik Sears-Roebuck & Co., za posebnega asistenta S. C. Williamsu, načelniku novega upravnega odbora NRA. Williams je predsednik R. J. Reynolds Tobacco Co., notorične antiunijske firme.

Samuel E. Thomson, izdajatelj čikaškega dnevnika "Times", je bil imenovan za načelnika publikacijskega biroja NRA. Drugi reprezentantje velebiznisa v administraciji NRA so R. S. Rauch, direktor Goodrich Rubber Co.; William P. Witherow, predsednik Steel Products Co., in R. B. Shepard, veletrgovec v St. Paulu, Minn.

Ameriški načrt za kontrolo orožja in streliva

Pakt je bil predložen odboru razorožitvene konference v Ženevi

Ženeva, 21. nov. — Odbor razorožitvene konference, ki se je sešel včeraj v Ženevi, je prejel besedilo pogodbe, katero je vlada Združenih držav predložila vsem večjim državam, ki eksportirajo orožje in drugi bojni material.

Jedro tega pakta je, da se mednarodna trgovina z orožjem in strelivom podvrže kontroli mednarodne komisije. Ta komisija naj ima oblast, da bo imela natančen pregled čez produkcijo in eksportiranje bojnega materiala in brez njenega dovoljenja se orožje ter strelivo ne sme izvažati iz ene dežele v drugo.

Odbor, v katerem so zastopane vse večje države, je sprejel načrt z mešanimi čustvi. Sovjetska Rusija, Švedska in Sovjetska takoj podprle ta pakt; Italija je začela cincati, da brez Nemčije zraven je vsaka beseda o mednarodni kontroli brez pomena; Francija in Anglija sta se rezervirali. Avstrija je pa poslala zahtevo, da hoče imeti večjo armado.

Na farmah je manj dela kot kdaj v zadnjih 12 letih

Washington. — Zvezni poljedelski departament poroča, da se je število kmetov, ki delajo na farmah, zmanjšalo na najnižjo točko v zadnjih 12 letih, odkar je pričel zbirati statistiko o uposlenosti na farmah v tem času. Razlog za ta žalostni komentar na "back to the farm" gibanje polaga na skrajne pomanjkanje vseh važnejših pridelkov. Večji pridelek znašata le krompir in hruške.

NEWYORŠKI SOCIALISTIZADELAVSKO STRANKO

Delavska federacija in eksekutiva se sporazumeli za legislativni program. Za pomirjenje frakcijskega boja

New York. — Eksekutiva državne socialistične stranke je na zadnji seji soglasno sprejela sklep za ustanovitev delavske stranke in je v ta namen izvolila poseben odbor, ki ima priti v stiki z raznimi unijami in drugimi delavskimi organizacijami in voditi pripravljajno delo. Za ta korak so nedvomno odgovorni slabi odnosi med državno organizacijo in narodno eksekutivno socialistične stranke, ki je v pretežni večini "levičarska", eksekutiva newyorške organizacije pa "desničarska". Napetost je postala večja po zadnji konvenciji, na kateri je bila newyorška skupina poražena. Kontrola nad stranko je imela skoraj od ustanovitve.

Newyorška eksekutiva bo skušala pridobiti narodno eksekutivo za modifikacijo po članstvu sprejete načelne izjave. Podvzela je tudi korake za pomirjenje frakcijskih bojev, ki so paralizirali strankino delo v New Yorku. Obe skupini bosta menda skušali priti do nekakega kompromisa za pomirjenje duhov. Po drugih krajih ni stranka tako razdrobljena vsled nove deklaracije. Eksekutiva je tudi zavrgla aplikacijo za pristop takozvanim "Gitlowim komunistom."

Na drugi strani je pa prišla do sporazuma z državno delavsko federacijo z ozirom na legislativni program, ki bo predložen prihodnjemu zasedanju državne legislature. Za ta program bo stranka skušala mobilizirati tudi druge nesocialistične skupine, ki naj strnejo vrste in ustvarijo potrebno masinerijo za močan pritisk na državne poslance in administracijo. Program zahteva:

1. Sprejetje antiinjunkcijskega predloga, ki naj sliči zveznemu zakonu.
2. Sprejetje zveznega amendementa proti otroškemu delu v industrijah.
3. Moderniziranje in izboljšanje pokojninskega zakona.
4. Sprejetje dobrega zavarovanja proti brezposelnosti.
5. Državno zavarovanje za slučaj bolezni.
6. Zakon za uvedbo 30-urnika — sličnega kakor je Black-Conneryjev osnutek, ki je bil predložen kongresu in katerega je indorsirala Ameriška delavska federacija.
7. Sprejetje zakona, ki bo omogočal občinam poddržavljenje javnih naprav.

Legislatura se snide k rednemu zasedanju prihodnjega januarja.

Organiziranje klobučarske industrije v "Friscu"

San Francisco. — Unija slaničarskih in klobučarskih delavcev vodi tukaj večjo kampanjo za organiziranje industrije. Pri tem delu ima dobrega zaveznika v socialistični stranki, katere članstvo je aktivno v kampanji finančno in z delom.

Spopad med fašisti v Avstriji

Dunaj, 21. nov. — Med hajmverovci, katere vodi knez Starhemberg in katoliškimi fašisti, ki jih vodi kancelar Schuschnigg, je prišlo včeraj do krvavega spopada v Inostu na Tirolskem. Policija je dvakrat posredovala in položaj je zelo napet. Avstrijsko časopisje ne sme poročati o teh spopadih.

Dušni pastir se obesil v cerkvi

Alton, Ill. — Rev. Philip Mercer, star 42 let, pastor tukajšnje unitarinske cerkve, se je z dneve dni obesil na tramu v svoji cerkvi.

Gen. Butler odkril fašistično zaroto proti Rooseveltu!

Finančniki v Wall streetu so ponudili upokojenemu generalu Butlerju tri milijone dolarjev, naj organizira privatno armado 500,000 mož za strmoglavljenje Rooseveltove administracije in ustanovitev fašistične diktature. Butler je sam razgalil zaroto pred kongresnim odsekom. Prizadeti odločno zanikajo obtožbo

V zadnji španski revoltili je padlo 3500 oseb

Ranjeni se cenijo na 10,000. Največje žrtve so doprinesli rudarji v Asturiji. — Španija še ni "pacifirana"

New York. — Po ocenitvi ameriške časniške agencije Associated Pressa je bilo v zadnji španski revoltili ubitih okrog 3500 oseb na obeh straneh — največ seveda na delavski. Ranjenih je bilo 10,000 oseb, gmotna škoda pa znaša pol milijarde dolarjev.

Največje žrtve so doprinesli heroični rudarji v provinci Asturiji. Associated Press pravi, da jih je bilo 3000 ubitih, 7000 ranjenih, gmotna škoda pa znaša štiri milijarde. V Madridu je bilo ubitih okrog 100 oseb, v Barceloni in bližini pa nekoliko več.

Točnih poročil je iz Španije težko dobiti, oziroma jih ni, ker vlada še vedno cenzura. Toliko se pa vendar ve, da je bilo večje število revolucionarjev obsojenih na smrt in nekateri tudi eksekutirani. Ječe so nabite z rebeli. Najmanj 15,000 oseb je v zaporih in na kazenskih ladjah. Glavni voditelj španskega delavstva Largo Caballero je zaprt na kazenski ladj.

Kljub temu, da se je vladi za enkrat posrečilo zatreti revoltilo, v deželi ne vlada mir. Zamolklo bobnenje velike nezadovoljnosti in odpornosti delavskih mas se sliši po vsej deželi. Poznavalci španskih razmer in razpoloženja delavskih mas pravijo, da mora do novega revolucionarnega izbruha priti prej ali slej.

Indasi je bilo špansko delavstvo poraženo, mu je ostala zaveza, da je bilo poraženo v ofenzivi in ne v defenzivi. Poraza sploh ne prizna, ampak smatra zadnje dogodke le za umaknitev. Dokaz temu so tudi nove stavke, ki so po ponesrečeni revoltili izbruhnile že v več mestih. Te se bodo ponavljale in množile ter se zbirale v novem revolucionarnem valu. Lerrouxova klerofašistična vlada tudi po tej zmagi ne more in ne bo mogla mirno spat.

Strokovna internacionala protestira proti terorju v Španiji

Paris. — Tajništvo strokovne internacionalne je predsedniku Španije poslalo oster protest proti terorju in barbarskim persekucijam v zadnji generalni stavki poraženega delavstva. Protest se glasi:

"V imenu Mednarodne federacije strokovnih unij protestiramo najmočnejše proti nečloveškim represijam, katere izvaja policija in vojaštvo proti ljudem, ki so se borili za svoje pravice in svobodo. Sumarične eksekucije delavcev, ki so postali jetniki, so izizivanje naše civilizacije in kršitev vsake človeške vesti. Mi apeliramo na vas, da napravite konec barbarskemu trpinčenju in ustavite smrtno obsodbo, ker le tedaj bo Španija zopet stopila v družbo civiliziranih narodov."

Še pet ruskih kmetov obsojenih na smrt

Moskva, 21. nov. — Nadalnjih pet kmetov, ki so sabotirali bombno produkcijo, je bilo včeraj obsojenih na smrt pred sovjetskimi sodiščem v Taškentu.

New York, 21. nov. — General Smedley D. Butler, upokojeni poveljnik pomorske pehote, je včeraj izjavil pred kongresnim odsekom, ki preiskuje neameriške aktivnosti, da so mu veliki finančniki iz Wall streeta ponudili tri milijone dolarjev za mobiliziranje privatne armade pol milijona mož, ki naj v letu 1935 strmoglavijo Rooseveltovo vlado in uvede fašistično diktaturo po zgledu Hitlerjeve v Nemčiji. Butler bi se imel poslužiti Ameriške legije in drugih patriotičnih organizacij za rekrutiranje fašistične armade.

Butlerjevo razkritje je povzročilo silno senzacijo, toda burbonsko časopisje poskuša to razkritje omalovažiti in potlačiti, čea, da je "vsa storija preveč smešna in otročja, da bi jo jemali za resno". Prizadeti emisarji in bankirji v New Yorku so brž izjavili, da je vse skupaj "velika šala" in da je gen. Butlerja nedo potegnili.

Toda Butler ne smatra te stvari za šalo in pravi, da možje, ki so ga obkraljali in metali kupe denarja pred njega, so mislili — prekleto resno. Da se zarota za enkrat ni obnesla, je to njegova (Butlerjeva) zasluga, ker ni hotel sprejeti ponudbe.

General Butler je pričel protovoljno pred kongresni odsek in razodel vso stvar. Njegovo zasluskanje je bilo tajno in uradni zapisnik z vsemi podrobnostmi še ni objavljen, je pa prišlo na dan toliko, da so listi objavili precej dobro sliko vse fašistične zarote.

Kongresni odsek, ki preiskuje vse protivladne aktivnosti, je pod vodstvom kongresnika Johna W. McCormacka, kongresnika iz Massachusettsa, in Samuela Dicksteina, kongresnika iz New Yorka.

Butler je pričal, da je v zadnjem avgustu prejel ponudbo za vodstvo fašistične armade. K njemu v Philadelphijo je prišel Gerald P. MacGuire, zastopnik bondne kompanije Grayson M. P. Murphy & Co. v Wall streetu, in mu predložil ves načrt. MacGuire je povedal Butlerju, da v ozadju stoji velebankirska firma J. P. Morgan & Co., ki je z Murphy & Co. vred pripravljena financirati ves projekt. Ti in drugi finančni magnatje, ki bodo pomagali, računajo na generala Hughja S. Johnsona — takratnega administratorja NRA — da bo z njimi v zvezi. Razgovor med Butlerjem in MacGuirem se je vršil 22. avgusta 1934 v hotelu Bellevue-Stratford.

Načrt, ki ga je MacGuire ob kratkem razložil Butlerju, je bil, da je potrebna privatna armada okrog 500,000 mož. Računali so, da bo Ameriška legija dala polovico, če ne več, te armade in ostalo število bo rekrutirano iz članov drugih patriotičnih organizacij kakor so "Silver Shirts", "League of Patriots", "Order of 76" itd.

Ta armada izvrši "pohod na Washington" enkrat v prihodnjem letu. Ni treba, da bi bila fašistična revolucija krvava, je namignil MacGuire. Vsa stvar se lahko izvrši mirno in ustavno! Pol milijona mož v Washingtonu bo tako oplašilo vlado, da se ne bo nič upirala. Morda se Roosevelt in podpredsednik Garner celo pridružit! Če bi se Roosevelt podal, je mogoče, da mu fašistična armada pusti predsedništvu kakor je Mussolini pustil kralja na tronu!

V vsakem slučaju bo poveljstvo fašistične armade zahtevalo, da sedanji državni tajnik reškim sodiščem v Taškentu.

(Dolje na 3. strani.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
CLARILLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodnina: za Zdravne delavce (laven Chi-
cago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 na pol-
leto, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cincin-
ti \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za ino-
zemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year,
Chicago and Cincin \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi ne se
vršajo.

Advertising rates on agreement. Manu-
scripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-58 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Domač drobiž

Fant ubit pri delu

Aurora, Minn.—Frank Pucel, star 21 let in rojen v Ameriki, je bil zadnje dni ubit pri delu. Udaril ga je "bokat", s katerim so nakladali pesek v avtomobile. Nesreča, ki je s tem zadel Puceljevo družino, je toliko večja, ker je očetu zlomilo nogo zadnji mesec in zdaj leži v bolnišnici, tako da ni mogel prisostvovati pogrebu svojega sina. Ponesrečeni mladenič zapuša starše in mlajšega brata ter sestro. Mati je članica SNPJ.

Novi grobovi

Duluth, Minn.—Tu je umrla Angela Blatnik, stara 22 let in rojena v Evelethu, Minn., kamor so odpeljali njeno truplo h pokopu poleg njenega brata. Bila je članica društva št. 205 SNPJ in zapuša brata v Detroitu, v starem kraju pa sina in hčer.

Conneaut, O.—Dne 15. t. m. je umrl Joe Kapelj, star 48 let in doma iz Kala pri St. Petru na Krasu. Bil je član društva št. 237 SNPJ in zapuša brata v Clevelandu in dve sestri v Detroitu, v starem kraju pa sina in hčer.

Barberton, O.—Tu je umrl Andrej Opeka v starosti 76 let. Zapuša dva sinova in hčer, vsi v Ameriki. Pred dvajsetimi leti mu je vlak usmrtil ženo. Doma je bil od Cerknice na Notranjskem.

Tamburaši v radiu

Benwood, W. Va.—Mladi tamburaški zbor Veletit iz Boggs Runa, W. Va., nastopa vsako nedeljo ob 12:30 (vzhodni čas) na radiopostaji WVVA (1160 cik.) v Wheelingu. V zboru je pet mladeničev in eno dekle, vsi člani SNPJ.

Počasno reševanje pritožb tekstilne unije

V dveh mesecih jih je tekstilni delavski odbor rešil komaj polovico

Washington. — (FP) — Da si je že skoraj dva meseca, kar je bila končana velika tekstilna stavka, ki je prinesla stavkarjem poleg kupa lepih obljub tudi tisoče diskriminacij, je tekstilni delavski odbor do zdaj rešil komaj polovico pritožb, katere mu je predložila tekstilna unija.

Tako pravi v pismu Williamu Greenu podpredsednik tekstilne unije in vodja stavke Francis J. Gorman. "Odboru smo predložili pritožbe proti 401 tovarni," pravi Gorman. "Tičejo se več tisočev delavcev. Do tega dne (17. nov.), ko bo skoraj dva meseca, odkar je bila končana stavka, je bilo ne več ko 200 tovarni prisiljenih, da so poravnale diskriminacijske slučaje — in te številke so liberalne."

Gorman protestira v pismu tudi proti nameravani transakciji z Nemčijo, ki je pripravljena kupiti pol milijona bal bombaža, če ameriška vlada pristane na sprejetje tekstilnih izdelkov iz Nemčije v enaki vsoti.

Pričati je moral, da je še živ

Columbus, O.—Neki Wilbur Neal je bil zadnje dni poklican pred sodišče v tem mestu, da dokáže, da je še živ. Agent neke zavarovalne družbe je bil obtožen, da je izterjal \$500 smrtnine na Nealovo polico. Neal je prišel pred sodišče in državni pravdnik ga je vprašal: "Ali ste mrtvi ali živi?" — "Menda ja sem živ," je odgovorila triča, "saj lahko vidite." Agent je bil spoznan za krivega goljufije.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Naše jesenske aktivnosti

Waukegan, Ill.—Kdove kakšnih posebnih novic za široko javnost nimamo. Volilni direndaj je v kraju. Pri nas so zmagali republikanci.

Da se ljudje radi veselijo, pričajo številne 25 letnice. Tudi drugih zabav nam ne manjka. Na 14. oktobra so društva Prosvetne matice JSZ priredila lep koncert z igro. Moralni in gmotni uspeh je bil dober.

Dne 1. decembra pa bo zopet veselica za SND. Uprizorjena bo igra "Ne kliči vruga", burka v enem dejanju. Za Narodni dom jo bo igral dramski odsek S. N. D. Za ples in pred programom bodo igrali tamburaši. Kuharce so obljubile, da nam bodo za ta večer servirale krvave klobase in kisle zelje. Klobase bo ročno izdelal v kuhinji SND ekspert, ki se dobro razume na dišave in vae pritlikline, ki spadajo v klobase, da bo boljše. Tudi drugih dobrot ne bo manjkalo.

Vstopnina k programu je 25c. Začetek programa ob 8. zvečer.

Druga večja prireditve bo 30. decembra. To bo zadnje nedeljo v decembru. Dramski odsek SND bo uprizoril veliko veseligr "Slaba vest". Igrana bo prvič v Ameriki. Enkrat v februarju ali marcu pa bo odsek uprizoril večjo igro "Katakomba" v treh dejanjih. Tudi ta ni bila še igrana v Ameriki.

Pripravite se na vse te prireditve. Vse so vredne, da jih vidite. Najprvo pa: Na veselo svidenje 1. decembra zvečer v S. N. D.!

Odbor.

Pevski zbor "Svoboda" in mi!

Detroit, Mich. — Detroitška slovenska naselbina se je nekdanj prištevala k najnaprednejšim naselbinam v Ameriki. In v resnici je bilo nekdanj obilo kulturnega življenja v naši naselbini. To je treba priznati. V zadnjih par letih je pevski zbor Svoboda dal na oder pet različnih operet, ki so bile precej težke skladbe. Člani zbora so se veliko žrtvovali, da so bili kos svoji nalogi. Vzelo je mnogo časa in za uspešno uprizoritev operete "Ciganska nevesta" je bilo treba vaj, ki so vzele dve sto ur, dve sto ur za vaje. Kje so pa vozni stroški, kje drugi stroški, ki so zvezani s takim delom! Ako bi hoteli navesti vse podrobnosti, ne bi mogli verjeti oni, ki nimajo s takimi predmeti izkušenj.

Naš pevski zbor Svoboda obstoji že celih 20 let, in vso to dobo je vedno poskrbel, da je dal naselbini izrazito delavsko kulturno življenje in užitek. Ta zbor ima za seboj lepo zgodovino, zakar mu gre tudi veliko priznanje. Resnico je tudi, da je imel vedno svoje nasprotnike v reakciji. Toda kljub vsem zaprekam je šel naš zbor vedno svojo pot naprej! Imel je trdno in zdravo hrbenico, kar mu je omogočalo razvoj. Ta hrbenica mu je bil soc. klub št. 114, katerega zavedni člani delavci so vedno poskrbeli, da je klubov pevski odsek uspeval in vršil svojo kulturno nalogo.

Sedaj pa stoji pred detroitsko slovensko naselbino vprašanje, na katerega mora dati odgovor: Ali naj pevski zbor "Svoboda" obstoji še nadalje in vrši svojo delavsko kulturo med nami, ali naj brezpogojno preneha?

Od zadnjega koncerta — 21. oktobra — je bila sklicana seja in dve pevski vaji. Priznati je treba, da so nekateri člani zbora čisto ignorirali brez vsakega vzroka. Kot kaže vsa situacija, ne more zbor več naprej z vajami, ako pevec ne pridejo na vaje, če ni zanimanja. Kaj sedaj? Ali naj vržemo vse naše delo, ki smo ga vršili dolgi 20 let, kar tako brezbrizno v koš? Ali je to naprednost naše naselbine in nas samih? Ali je to svojstvo našega značaja? Ali je to stopnja naprej ali nazaj? Oni člani, ki zadnje čase zbor ignorirajo, naj nosijo pečat odgovornosti za razpust zbora, če pride tako daleč, da vse napredno delavsko kulturno delo preneha med nami v Detroitu!

Upam, da do tega ne bo prišlo — ne sme priti! Detroitška naselbina ima še mnogo zavednih delavcev, ki znajo ceniti delavsko kulturo, da bodo tak po-

vas pravočasno preprečili. Zato apeliram na našo napredno naselbino, da pokaže javnosti, da smo še vedno zmožni hoditi po poti napredka, delavskega napredka, in to brez onih, ki želijo pogin zbora z ignoriranjem zborovih vaj. Kajti prišel bo čas, da bodo spoznali svoje zmote, morada prepoznati, da bi jih popravili.

Zato pa vsi tisti, ki se zavdate, da brez naše delavske kulture, brez naših pesmi, ki so vam najbolj pri srcu, čijih melodije vas živo spominjajo na pretekle čase rojstne domovine, da takoj poskrbite, da ne utihne slovenska pesem popolnoma in da ne izgine naša delavska kultura, naš kulturni užitek v naši dvorani! Prezgodaj je še, veliko prezgodaj, da bi to dopustili! Skrajni čas je, da vsak to vprašanje malo premisli.

Za 23. novembra je sklicana pevska vaja na 116 Six mile rd. Povabljeni ste vsi člani zbora, ki ste že kdaj pri njem peli in ki še poje. Vabljeni so tudi vsi oni, ki imajo količjak veselja do petja, ki imajo glas in posluš za petje in voljo za učenje. Upam, da to ni glas vpijočega v puščavi! Zbor apelira tudi na vse one, ki se zavedajo težkega dela in žrtve, da postanejo zopet podporne člani pevskega zbora Svobode. Pričetek vaje ob 7. zvečer dne 23. novembra.

Vsi na noge! Pokažimo javnosti, da detroitska naselbina še živi tako na dramskem kakor na delavskem kulturnem polju na splošno! In ko se naš zbor pozivi in postane močan, bo s tem zadana najhujša zausnica onim, ki ga ignorirajo in nasprotujejo njegovemu obstoju.

Anton Jurca.

Obljube in upanja

West Allis, Wis.—Že dolgo let sem naročnica Prosvete, pa se nisem še nikdar pripravila, da bi napisala kakšen dopis, dasi ravno rada berem dopise drugih. Pa pridejo slučaj, ko človek ved razrazi svoje mnenje glede ene ali druge stvari, tikajoče se splošnosti ali posameznih skupin splošnega značaja.

V prejšnjih časih smo večkrat čitali v dopisih o delu in drugih važnostih v naselbinah, zadnja štiri leta je pa ta stvar precej utihnila. Upamo pa, da se zopet ponovi za splošno korist in da ne bo vedno pri obljubah. Seveda, kadar bo delavstvo spoznalo svojo moč, potem ne bo treba več obljub.

Ne morem si kaj, da ne bi izrazila moje najlepše zahvale mojim prijateljicam in prijateljem, ki so mi napravili tako veselo presenečenje dne 28. okt. v Kraljevi dvorani, namreč meni in moji prijateljici mrs. Reel. Bodite prepričani, da ne bom pozabila lepega večera, ki ste ga nama priredili. Najiskrenejša zahvala vsem navzočim.

Mrs. in Mr. Peter Cerar.

Potovanje po volitvah

Pittsburgh, Pa.—Takoj po volitvah sem se podal na potovanje. Delavske razmere na splošno so še vedno slabe. Demokratska stranka je izšla iz volilne bitke spet zmagovita. Nekateri se zelo veselijo Rooseveltove zmage. No, če sedaj mož ne bo pokazal, da je resnično pri volji nekaj storiti za delavce, ko ima večino na svoji strani v zvezni postavodaji, potem gotovo ne bo nikdar. Ali se potem še splašča, da bi ljudstvo še nadalje v demokratski stranki kolesa mazalo? Star pregovor pravi, da vrana vrani oči ne izkljuje! Ali mislite, da jih bo sedaj? Kaj še!

Stari stranki podkupujeta volilce direktno in indirektno. Begajo jih na vse načine, samo da preprečijo, da se bi delavske stranke združile v eno močno delavsko stranko, ki bi bila nepremagljiva in odločujoči faktor v ameriški politiki. V ta namen imajo na svoji strani časopise, denar, radio, šole in ves javni aparat, s katerim zavajajo ljudstvo.

Prejšnji teden sem se mudil v Johnstownu. Ta naselbina mi je znana že prejšnjih 30 let, pa sedaj še nisem videl takih nepravil, kakor so se pojavile zadnje čase, odkar so se tja naselili franciskani, ki povzročajo prepire. Rojaki se med seboj prepirajo, česar ni bilo prej. Vni rojaki verjamejo v nebesa po smrti, zavedni rojaki pa hočejo živeti na zemlji dostojno in pošteno življenje, kakor se spodobi poštenim delavcem. V tem je konflikt. Pa tudi franciskani verjamejo v udobno življenje na tem svetu—na račun naših trpinov.

Znanj so mi premogorovi v okraju Somerset in okolici Johnstowna. S težavo si v njih služijo rojaki svoj kruh. Premog je visok le dva in tri čevlje. Po 12 in več ur smo se plazili po kolenih za vsakdanji kruh. Franciskane to ne briga, le da oni udobno živijo od krvavih žuljev naših ljudi. Potem pa delajo še razdor in prepire med prebivalci. Nekdo je oni dan tudi mene napadel, da sem socialist in da je treba vse socialiste obesiti v "smokehouse", potem pa kuriti toliko časa, da se vsi posušijo. Da, tako počenjažo v rofašisti s poštenimi delavci v Avstriji, Italiji in drugod, kjer so si prilastili z mečem oblast.

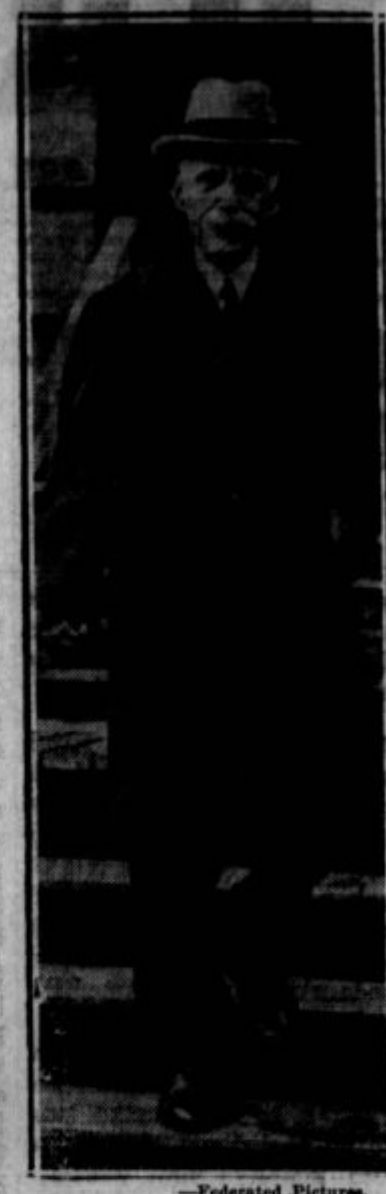
Dotičnemu sem povedal kar mu gre, da smo zavedni delavci pošteno in se borimo le za svoje pravice odprto in pošteno, da si priborimo svobodo in dostojno življenje. Omenjeni rojak naj se naroči na Prosveto in Proletarca, da se prepriča, da so napredni delavci najbolj poštene ljudi.

Ustavil sem se v naselbinah Burgettstown in Midway. Posejtil sem naše farmarje. Kapudrovi so ponovili naročnino na Prosveto in mi postregli z dobro pijačo. Obiskal sem mnogo drugih rojakov in bil deležen silene naklonjenosti pri naročbah in postrežbi. Dobil sem pet novih naročnikov. Bartoliceva soproga mi je postregla in po-

Potrata olja. Luža v ospredju je olje, ki je ušlo izpod kontrole in se razpršilo po okolici v količini 12.000 galon. Vzrok tega "uhajanja" je blazno tekovanje med privatnimi interesi, ki vrtajo v oljnih pasovih, da si prisvoje čim več oljnih vrečev.

—Federated Pictures.

—Federated Pictures.

Marriner Eccles, novi governor federalnega rezervnega odbora, je liberalnega prepričanja in smatra, da je kontrola vlade nad bankami potrebna.

novila naročnino, četudi ji poteče šele koncem januarja. Moja iskrena zahvala za naklonjenost vsem!

Na 29. nov. se vrši v naselbini Moon Run proslava 30 letnice SNPJ na "kranjskem hribečku". Pričakuje se velika udeležba.

Obiskal sem tudi prijatelja očeta Zusta, ki me je bil zelo vesel. Ponovil je naročnino. Dejal je, naj pri njem ostanem toliko časa, da bo bobnelo v sodku, kajti na Midwayju so letos vinogradi dobro obrodili in grozdje je dobro dozorelo ter dalo precej močno kapljico. Oče Zust je že 71 let star, pa še vedno močan in vesel možak. Pa tudi jaz nisem daleč za njim; če mi posodi eno leto, bova oba enako stara, kajti ob novem letu bova oba skupaj štela 140 let!

V okolici naselbine Claridge in v naselbini sami poznam mnogo rojakov. V okolici so slovenski farmarji in dolgoletni zvesti naročniki na Prosveto. Praznik in Drafina sta takoj ponovila naročnino in mi lepo postregla. Drafina pa me je potem peljal Slovenski dom, kjer sem se setal z več rojaki. Dobil sem nekaj novih naročnikov in društveni tajnik mi je izročil enega. Vsi odborniki društva št. 7 SNPJ so naročniki na Prosveto. Tudi tamkajšnji fantje se v tem oziru lahko postavijo. Društvo št. 7 SNPJ je torej na prvem mestu.

Vsem skupaj se najiskrenejše zahvaljujem za gostoljubnost in naklonjenost!

Anton Zidanšek,
zastopnik Prosvete.

Smrtna nesreča pri lovu

East Palestine, O.—Ko sta šla prošlo soboto, dne 17. novembra, John Božič in njegov sin William na lov na zajce, se je pripetila smrtna nesreča. Ko je skočil zajec, sta oba lovca istočasno ustrelila. Strel iz snove puška pa je ponesreči zadel očeta v hrbet in ga smrtno ranil, tako da je uro pozneje podlegel.

Oba Božiča sta člana društva št. 55 SNPJ. Oče je bil star 62 let in je bil blagajnik označenega društva ter agilen član naše jednote. Razume se, da je sina ta nesreča silno potrla.

Pokojni John Božič zapuša ženo, štiri sinove in štiri hčere. Z njim je naše društvo izgubilo zvestega člana, ki je bil priljubljen pri vseh rojaki in pri drugih prebivalcih. Tu je živel od leta 1908. Bil je naprednega mišljenja. Moje iskreno sožalje soprogi in otrokom!

Anton Brelih, tajnik.

Novi grobovi

Waukegan-No. Chicago, Ill.—Zadnje čase se je zelo pogosto oglašala smrt v naših dveh naselbinah. Naše društvo št. 119 SNPJ je v treh dneh zgubilo dve članici. Prva je umrla po trimesečni bolezni Antonia Kaučič, ki zapuša moža, dva sina, hčer in tri sestre. Druga je Jennie Bezek, katero je bolezen mučila do-

mala 5 let. Zapustila je 10-letno hčerko in eno sestro.

Članice našega društva so se udeležile obeh pogrebov naših pokojnih članic v velikem številu, za kar se jim v imenu društva zahvaljujem, prizadevam družinam pokojnih članic pa izrekam iskreno sožalje!

Dosedaj še ni bilo nič poročeno, da se naše društvo pripravljaja na proslavo svoje 25 letnice, ki se bo vršila dne 9. decembra, ko bo društvo tudi razvilo svojo novo zastavo. O programu vse pozneje.

Antonia Bezek, tajnica.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Poročevalec, Cleveland.—trebna je objava imena dopisnika in štev. društva.

Krzycki napoveduje novo ofenzivno baronov

Proti organiziranju delavcev bodo poslužili taktike izpora

Cleveland.—Na seji tukajšnje centralne delavske unije je Le Krzycki, podpredsednik Amalgamated Clothing workers union in predsednik eksekutive socialistične stranke, napovedal novo podjetniško ofenzivo proti delavstvu. Proti unijam se bodo poslužili izpora — zatvoritovarn kakor je to storila A. P. družba.

On je rekel, da se narodna podjetniška zveza resno bavi načrtom za splošni izpor delavcev v slučaju, če se skušajo organizirati ali pa se izrečejo stavko. Ta taktika, ki sicer nava, bo vsebovala strašilo premestitvi tovarni, trgovin, karkoli že iz prizadetega mesta. Če bi samo strašilo ne bilo dovolj, bodo grožnje skušali tudi faktično izvesti.

Posledica te taktike bo le poostrešev razrednega boja, ki b prenešen na celokupne občine "New deal", tudi če bi bil na strani delavcev, kar je resnično le komaj 10 odstotkov, 90 odstotkov je pa na strani podjetnikov, bi bil v tem slučaju breymočen. Proti taki taktiki zalegla nekaj je vladna grožnja o podražavljenju prizadetih podjetij ali industrije in pa voljo grožnjo tudi izvesti. Na katakega pa ni in sigurno ne b pripravljena niti Rooseveltova administracija, ki je zadnje čase prišla bolj in bolj iskati za upanja pri velebiznisu.

Borah obtožuje religiozno tem strašne potrate

Senator pravi, da religiozna organizacija stane več kakor znaša podpora

Washington, D. C.—Senator Borah iz Idaha je po volitvah drugič poročal, da ima dokaz "strašnih potratov" denarja pri religiozni organizaciji. Potrata tako velika, pravi Borah, da lifna administracija potroši svoje poslovanje več kakor izplača v podporah brezposelnim delavcem.

Federalni administrator Hopkins je odgovoril, da je vsak pripravljen na kongresno priskavo. Hopkins trdi, da izdati religiozne administracije so 11 12 odstotkov in nič več.

Borah trdi, da v nekem kraju na srednjem zapadu so znali poslovni izdatki religiozne administracije \$47.500, dočim je religiozna uprava v istem času izplačala \$47.500 podpore. Glavna potrata je tem, kakor pravi Borah, ker nameščenih preveč ljudi za pravljanje religia in vodilni radniki prejemale prevelike plače. Mnogo uradnikov prejema \$200 do \$400 mesečno, dasi njihova služba nikakor ni vred tega plačila.

Sharts zapustil socialistično stranko

Dayton, O.—Joseph Sharts dolgoletni socialistični voditelj v Ohio, je izstopil iz stranke, ker je bila na splošnem glasovanju sprejeta detroitska napaka, da se deklarira za pacifizem na pomeni izdajstvo delavskega razreda. "Za doseženimi boleznimi Antonia Kaučič, ki zapuša moža, dva sina, hčer in tri sestre. Druga je Jennie Bezek, katero je bolezen mučila do-

Velika zmaga delavske stranke pri občinskih volitvah v Angliji

London je rdeč

1. novembra t. l. so se v Angliji, v Londonu in nadomestne občinske volitve, pa tudi v o svetu veliko zanimanje, splošno smatrali te volitve, ki se bodo vršile najkasneje mesecu maju prihodnjega

priljubljeni uspeh delavske stranke se je izpremenil v zmago, ki pomeni zmago konservativcev in narodne skupnosti. Zmagoviti rezultati izhajajo iz delavske stranke, ki je prejela 741 novih mandatov, kar je več kot dvojnokratno več kot prej. Ta izjava konservativnih mandatov je prišla iz pridelavski stranki. Liberalci in neodvisni laboristi priporočajo, da se 147 mandatov, kar da zabeleženi končni rezultati mandatov prirastka.

Velikost pomeni za delavsko stranko, ki je glavno mesto Anglije, postal rdeč.

Volitve so se vršile v angleških mestih. Zanimivo je, kam je gibalno število delavskih glasov, oddanih za delavsko stranko v Londonu v letih:

Število mandatov	Število volitev
572	185,622
259	210,707
364	294,656
459	253,738
257	198,069

1. 1919 so se vršile pod enakimi okoliščinami. Deloma napredek pripisati povojnemu razpoloženju, deloma pa tudi na rovaš delovni strankinega volilnega aparata konservativcev in liberalcev. Padec v l. 1922 je bil posledica pomena, ki so se vršile nepopolnoma katastrofalnem porazu delavske stranke pri parlamentarnih volitvah, so močno nje pozicije tudi v lokalnih občinah. Stranka je prejela več kot 200 mandatov. Delavska stranka, ki ve, da ni obupala. Kaj zato, MacDonald dezertiral v narodne sloge, kaj zato, da njim odšla peščica ljudi, da se bo stranka ravno njih in ne oni po volji dela. Delavska stranka je na mestu dezertirjev so funkcije stari in mladi. Stranka je izgradila program. Ni je oviralo, da volitve neodvisne delavske odcepili od matice, da bi hoditi svoja pota. Delavska stranka je zavrgla fraze, postavila pa je novo načelo svojega uresničenja socializma.

Delavstvo na kontinentu lahko mirno gleda v bodočnost. Severa veje nad Evropo nov veter, ki utegne skoro prinesiti lepše vreme. Fašistične diktature so dodobra razočarale ljudske mase v srednji Evropi. Nadejajo se, da bodo vzbudili svojimi obljubami v narodnih mislih niti najmanj uresničile. Ljudstva stradajo bolj kot kdaj

ložaja in da v kapitalizmu ni bodočnosti.

Delavska stranka danes žanje uspehe svojega dela. Njen poraz se spreminja v zmago, ki postaja od dne do dne vidnejša.

Občinske volitve 1. novembra so zopet nov važen mejnik na poti navzgor.

V Londonu ima delavska stranka večino v 15. od 28. občinskih uprav in 729 od skupnega števila 1386 mandatov.

Enak uspeh kakor v Londonu beleži delavska stranka tudi v provinci. V krajih, kjer je imela večino, jo je še bolj utrdila s tem, da je povečala število svojih mandatov. Osvojila pa je tudi več novih občin, tako Leicester, Oldham, Burnley, dočim beleži v Manchesteru, v mestu, ki je takorekoč zibelka modernega kapitalizma, zgrajenega na liberalističnih osnovah, znaten napredek in prav tako tudi v velikem industrijskem središču, v Liverpoolu. Popolnoma propadli so angleški fašisti in komunisti.

Vest o zmagi angleške delavske stranke pri občinskih volitvah je radostno odjeknila med delavstvom na prostem evropskem kontinentu. Zmaga delavske stranke v Angliji pomeni nov težek poraz fašizma v Evropi, zlasti še nemškega, ki je stavljal vse svoje nade na fašiziranje nordijskih dežel, v katerih prebiva germanska "rasa". Kako bi tudi ne:

Na Danskem vlada socialna demokracija, istotako na Švedskem. Rdeči sta glavni mesti dveh nordijskih dežel Stockholm (Švedska), Oslo (Norveška) in sedaj se jima je priključil še London, daleko največje mesto evropske celine. Socialistično delavsko gibanje v nordijskih deželah napreduje, napreduje v času, ko se fašizem trudi dopovedati vsem in vsakomur, da marksizem propada, da ga ni več in da leži bodočnost v vistsmerjenju, uničenju človeške svobode in diktaturi posameznika nad narodom.

Kako vznemirljivo vplivajo vesti o zmagah socialističnih delavskih strank v severnih deželah na fašistične diktatorje, vidimo najlepše iz njihovega časopisa. Fašistično časopisje, ali te vesti sploh zamoli, ali pa jih prinaša kolikor mogoče skrajšane, skrite med članki, ki vsebujejo bombastične slavošpeve fašizmu in njegovim voditeljem. Ostalo meščansko časopisje pa se trudi dopovedati svojim bralcem, da angleški delavci sploh niso socialisti, da je delavska stranka nekaj čisto drugega kot so ostale socialistične stranke. Nasprotno pa, ako bi laboriti pri volitvah propadli, bi baš to časopisje, kot vedno ob takih prilikah, hitelo dopovedovati, da je marksizem bil poražen tudi v Angliji in da ga bo sedaj gotovo konec.

Delavstvo na kontinentu lahko mirno gleda v bodočnost. Severa veje nad Evropo nov veter, ki utegne skoro prinesiti lepše vreme. Fašistične diktature so dodobra razočarale ljudske mase v srednji Evropi. Nadejajo se, da bodo vzbudili svojimi obljubami v narodnih mislih niti najmanj uresničile. Ljudstva stradajo bolj kot kdaj

poprej, sprememba je le v tem, da so prej lahko dajale duška svojemu nerazpoloženju, sedaj pa morajo molčati, ali pa izbirati med ječo, koncentracijskim taboriščem, če ne celo med obglavljenjem, ali pa uničenjem in nasilno smrtjo. Spoznanje prihaja nad ljudstva. Treba je le, da mi vsi po vzorcu angleških delavcev zavijamo rokave, da pustimo nergače in demagoge ob strani, in da gremo na delo. Uspeh ne bo izostal, kakor ni izostal na Angleškem.

Socializem zmaguje in bo zmagal, njegova je bodočnost!

Vesti iz Jugoslavije

Ksaver Meško, znani slovenski pisatelj, je praznoval 28. oktobra 60 letnico svojega življenja. Po poklicu je duhovnik, ki je služboval dolgo vrsto let na Koroskem. Vsej Sloveniji pa je znan seveda predvsem kot pisatelj mnogih novel, povesti, mladinskih pravljic in dram. Prva knjiga, s katero je zaslovel, je bil roman: "Kam plovemo?", dalje "Na Poljani", sledile so knjige Ob tihih večerih, Mir božji, Naše življenje, Listki, Črtice, ter dramski spisi: Pri Hrastovih, Mati, Na smrt obsojeni in verski misterij "Henrik, go-bavi vitez". Objavil je tudi mnogo pesmi, ki jih pa ni zbral v knjigo. Najbolj pa se je gotovo priljubil mladini, ki ji je podaril v treh knjigah pod naslovom "Mladim srcem" lepo število lepih povesti iz otroškega življenja. Takih mladinskih povesti je pri nas malo. Kasneje pa je izdal še eno zbirko mladinskih pravljic pod naslovom "Volk spom-kornik". Poleg Cankarja je Meško tisti slovenski pisatelj, ki so ga Čehi mnogo prevajali in ga še prevajajo. Zdaj je Meško dekan slovenjgraškega okrožja ter župnikuje v Selah, vasi na Slovenjgraškem.

RADIO V MALEM ŽEPU

Na seji newyorške Elektrokemične družbe je neki poročevalec naznanil, da pride v kratkem v promet radijski sprejemnik v žepnem formatu. Deli tega aparata so že vsi na razpolago, gre samo še za napravo primerne žepne baterije, ki bo droben sprejemnik napravila neodvisnega od lučne napeljave.

Cevi v velikosti malega nohta industrija danes že izdeluje, prav tako zelo majhne mikrofone in vprašanje omotov in tuljav je tudi že rešeno. Čim bodo zgradili majhno žepno baterijo, ki bo dobavljala potrebni tok, bodo začeli mali sprejemnik proizvajati na debelo.

Potnikom, počitničarjem in turistom bo takšen sprejemnik gotovo zelo ustreget. Seveda pa bi morali baterije, ki jih bo treba stalno obnavljati, prodajati povsod kakor kadilne potrebščine in cena bi jim morala biti zelo nizka.

Zenske skačejo iz nebotičnikov

Chicago. — V teku enega tedna so tri ženske skočile iz visokih poslopij na ulico in se ubile. Miss Louise Nollan je zadnji teden skočila iz 17. nadstropja Medinah Cluba; zadnjo nedeljo je 25-letna Nell Walker Ablin skočila iz 7. nadstropja hotela Commonwealth in tretja žrtev je bila 65-letna Teresa Naughton Ryan, ki je planila iz 18. nadstropja hotela Stevens. Vzroki so mešani: nesrečna ljubezen, propadle finance in bolezen.

Delavski odbor dobil novega predsednika

Garrisona je nasledil Francis Biddle, bogat odvetnik iz Philadelphije

Washington. — (FP) — Po daljšem iskanju "prave osebe" za novega načelnika vladnega delavskega odbora, ki je nekako vrhovno sodišče v delavskih sporih, jo je predsednik Roosevelt končno našel v osebi Francis Biddleja, prominentnega odvetnika iz Philadelphije in člana še bolj prominentne in bogate Biddle-Drexelove družine.

Novi predsednik delavskega odbora ima za seboj kariero, iz katere je nemogoče predvidevati, na katero stran se bo v svoji novi poziciji nagibal. Izšolal se je v Harvardu, nakar je nekaj časa tajnikoval liberalnemu vrhovnemu sodniku Oliverju W. Holmesu. Od leta 1922 do 1926 je bil zvezni distriktni pravdnik v vzhodnem delu Pennsylvanije, nakar je postal korporacijski odvetnik. Njegov oče je profesor na pennsylvanski univerzi, njegova žena pa hči prominentne bankirske družine Drexelove.

Pod vodstvom bivšega predsednika Lloyda Garrisona je delavski odbor skušal med delavstvom pridobiti izgubljeno zaupanje. Razvil se je v nekakšno delavsko vrhovno sodišče. Njegov najvažnejši korak je bil v formuliranju takozvanega večinskega principa, po katerem ima tista delavska organizacija govoriti v imenu vseh delavcev, ki ima večino na svoji strani.

Ta princip je formuliral v znamenit slučaj Houde Engineering kompanije v Buffalu. S tem je izzval Narodno podjetniško zvezo, ki je obljubila vso pomoč tej družbi pri zoperstavljanju vladnemu odboru in pozvala ostale podjetnike, naj v podobnih slučajih stori isto ko omenjena družba. Pri tem imajo podjetniki dobrega zaveznika tudi v justičnem departmentu, ki do sedaj te družbe in tisoče drugih "čizlerjev" še ni tiral pred sodišče.

V svojem zadnjem poročilu je delavski odbor omenil potrebo, da mu da kongres večjo moč za enforsiranje svojih odlokov. Te moči sedaj nima. Da se bo prihodnji kongres bavil s tem vprašanjem, je gotova stvar. Obstoječemu ali pa reorganiziranemu delavskemu odboru bo sigurno dal več moči za preprečenje stavk. Koliko bo s tem v zvezi delavstvo dobilo, je pa drugo vprašanje.

Italijanski konzul v Chicagu dobil naslov "papeškega viteza"

Chicago. — Giuseppe Castruccio, italijanski generalni konzul v Chicagu, je bil te dni odlikovan z naslovom "papeškega viteza". To cerkveno odlikovanje je konzulu oskrbel kardinal Mundelein iz razloga, ker ima konzulovo delovanje v Chicagu velike zasluge za katoliško cerkev. Konzul Castruccio je fanatičen fašist.

Nova osolnčja odkrita

Cleveland, O. — Dr. Harlow Shapley, direktor zvezdarne v Harvard kolegiju, je te dni poročal na zboru Splošne akademije znanosti, da so ameriški astronomi pred kratkim odkrili 1700 novih solnc, ki imajo 20.000-krat močnejšo svetlobo ko naše solnce. Vsa ta solna so od nas oddaljena 90.000 svetlobnih let.

GEN. BUTLER ODKRIL FAŠISTIČNO ZAROTO PROTI ROOSEVELTU!

(Nadaljevanje s 1. strani.)

signira in na njegovo mesto pride njihov mož. Nato bodo zahtevali, da Roosevelt in Garner podata ostavko—ako se ne bi hotela pridružiti—in novi državni tajnik prevzame predsedništvo. To bo docela konstitucionalno!

Čim bo fašistična diktatura v sedlu, bodo takoj mobilizirali vse brezposelne delavce za prisilno delo. Vse delavske organizacije bodo zatrte! Vsi prebivalci Amerike bodo registrirani in na ta način bodo izsledili vse komuniste ter druge radikale, ki bodo brez odloga aretirani in poslani v koncentracijska taborišča. Zlata valuta se vrne in vse Rooseveltove reforme bodo vržene v koš.

Butler je takoj imel na razpolago \$25.000, če sprejme ponudbo. Toda Butler je dejal agentu, da se mu vse skupaj zdi veliko izdajstvo in on ne sprejme ponudbe. Nato je MacGuire dejal, da bodo ponudili vodstvo fašistične armade generalu Douglasu McArthurju, šefu generalnega štaba ameriške armade, čigar služba poteče v novembru.

MacGuire je bil večeraj pozvan pred kongresni odsek, toda mož je tajil vse od prve do zadnje črke, češ, da je Butlerjeva povest "publicistična reklama". Na enak način zanikajo vse skupaj ostali obdolženci.

"Absolutna fantazija!" je dejal polkovnik Murphy, glava Grayson M. P. Murphy & Co. "Munšajn!" je vzkliknil Thomas W. Lamont, Morganov partner.

Johnson je sporočil, da o tem ne ve absolutno ničesar in—general Butler naj preklete pazi, kaj govori!

Kongresni odsek je sinoči naznanil, da povabi k zaslišanju vse ostale osebe, ki so zapletene v to zaroto. Če bo evidenca dovolj važna, bo zasliševanje javno.

Sinclair piše knjigo o svoji kampanji

Pasadena, Calif. — Upton Sinclair piše knjigo o svoji volilni kampanji, v kateri je bil poražen kot kandidat za gubernerja. V njegovi organizaciji "Liga za odpravo bede v Californiji" je nastal spor med voditelji, ki so imeli sejo zadnji ponedeljek, toda Sinclairja ni bilo zraven. Poklicali so ga telefonično, naj hitro pride na sejo in potolaži razburjene duhove, on pa je odgovoril, da vsi oni, ki niso zadovoljni s sklepi organizacije, naj gredo kamor hočejo, njega naj pa pustijo pri miru, ker je zaposlen s pisanjem nove knjige.

Reporterji zagrozili s stavko

Rockford, Ill. — Organizirani reporterji so zagrozili s stavko, ako bodo izdajatelji listov "Register Republic" in "Morning Star" še nadalje odklanjali pogajanja glede sklenitve pogodbe, ki naj bi krila plače, delovne ure in druge pogoje za reporterje in druge nameščence.

NAPRAVITE BOLJŠO KAVO S FRANCKOVO CIKORIJO

Naučite svojo hčer, kako pripraviti boljšo kavo.

Ce hočete razkriti resničen užitek kave, napravite tako kot slavni kuharji v najboljših hotelih in restavracijah, in pripravite kavo s Frankovo Cikorijo. Zgodaj se je že spoznalo, da ima posušena in pražena korjenina cikorijske rastline sama po sebi fin duh, če je pa zmešana s kavo, da časi izreden okus. Poleg tega ima kava, ki ji je dodana cikorija, močnejšo vsebino, boljše okus in bolj bogato barvo. Cikorija tudi pomaga kavi, da ohrani dalje svoj duh. Vseled tega napravljiva Frankova Cikorija najboljšo kavo še boljše; dejstvo je, da se ne more napraviti dobre kave brez cikorijskega.

Cikorija je dobra za prebavo. Odobril jo je American Medical Assn.

To je dobro znano po vsej Evropi, da gospodinjam in kuharjem niti na um ne pride napraviti kave brez Frankove Cikorijske. Pa tudi, če v Ameriki dobite v restavraciji zares okus-

Moley, vrhovni 'umski truštar', apelira za Mooneyja

Objavil je odprto pismo na gubernerja Californije

New York. — Prof. Raymond Moley, glava Rooseveltovega "umskega truštarja", je te dni objavil v svojem magazinu "Today" odprto pismo na Merriama, gubernerja Californije, na katerega apelira, naj pardonira Toma Mooneyja. Moley pravi, da bi moral biti Mooney izpuščen, ker ni več nobenega dvoma, da so nekatere priče prisegle po krivem v Mooneyjevem procesu. Da ni ta justična napaka še danes popraviljena, so vzrok zapletene tehničnosti, ki so odgovorne, da gre zadeva zelo nerodno in počasi od rok. To zamudo pa izrabljajo komunisti, ki so naredili mučenika iz Mooneyja—in samo zato, ako že ne zaradi krivičnosti same, ki se godi Mooneyju, bi moral biti jetnik izpuščen, da bodo radikali razoroženi propagande...

Duhoven obsojen v zapor, ker je ubil otroka v avtom

Toronto, Ont. — Katoliški župnik Peter Bart je bil zadnje dni obsojen na štiri mesece zapora, ker je do smrti povozil nekega 15-letnega dečka. Župnik je priznal, da je izpil tri kozarčke žganja med vožnjo, kaj pa je, da je bil pijan. To je bila že tretja obravnava, ko je župnik po vsaki prejšnji obsodbi zahteval novo razpravo in jo tudi dobil. Župnik se noče podati in tudi zdaj zahteva priziv.

Neškodljiv plin iznajden v Nemčiji

Washington, D. C. — Trgovinski departmet je bil te dni informiran, da je v Nemčiji iznajden plin, ki je brez strupene ogljikove kisline, katere povzroča smrt čim pride v pljuča; dalje je novi plin brez žveplениh sestavkov in brez naftaline, ki uničuje cevi. Sploh samomom ne moremo z novim plinom, ki so ga že začeli proizvajati v Hannoverju. Novi plin sveti in kuharji prav tako dobro kakor stari.

Vabilo na zabavo "PARTY" katero priredi Društvo "Združeni Slovenci" št. 282 SNPJ v soboto, 24. novembra 1934 v društveni dvorani na 18 Seeley Street LITTLE FALLS, N. Y. Vabljeni so vsi Slovenci oziroma Jugoslovani, domači od blizu in daleč. Pridite! Vabljeni odbor Združenih Slovencev.

Prilaga angleške državne banke v Londonu koraka domov spati. Državna banka Anglije, v kateri se nahaja zlata rezerva, je stalno zastražena.

Hein. Franck & Son, Flushing, N.Y. (Adv.)

Emile Zola:

GERMINAL

POSLOVENIL ALFONZ GSPAN

Ko se je tako opravičeval, ko je tako premisljal in se skušal boriti zoper svojo vest, sta se oglašala v njem skriven strah, da se ni izkazal, da bi bil svoji nalogi kos, in tisti dvom po polni izobraženca, ki ga je venomer mučil. A čutil je, da je pogum pri kraju, nič več ni bil junak med tovariši, bal se jih, bal se je te ogromne, slepe, nepremagljive ljudske mase, ki se vali kakor prirodna sila in spravlja s poti vse, ne glede na pravila in teorije. Nekakšen odpor ji ga je bolj in bolj odtuževal, tista ozlovoljenost prefinjenega okusa, počasno dviganje vse njegove biti proti višjemu razredu.

Zdajci se je Rasseneurjev glas izgubil med prekipajočimi vzkliki.

— Živel Rasseneur! Nihče ga ne presega! Tako je! Tako je!

Gostilničar je spet zaprl vrata, a gruča se je razpršila; oba moža sta gledala molče drug drugega. Obadva sta skomignila z rameni. Naposled sta popila skupaj vrček piva.

Isti dan so imeli v Piolaini veliko pojedino, pri kateri so slavili Negrelovo in Cecilijino zaroko. Gregoirejevi so dali že prejšnji večer povosčiti jedilnico in izprašiti salon. Melanija je gospodinjila v kuhinji, pazila na pečenke, mešala omake, ki so dišale prav na podstrešje. Kočijažu Francisu so naročili, naj pomaga Honorini sestrici. Vrtnarica naj bi pomivala posodo, vrtnar pa odpiral vrata. Še nikoli ni ta velika starinska in bogata hiša videla tolikšnega bleksa.

Vse je šlo v najlepšem redu. Gospa Hennebeaujeva je bila ljubezniva s Cecilijo, Negrelo pa se je smehljala, ko je notar vljudno napil sreči bodočega para. Tudi gospod Hennebeau je bil zelo ljubezniv. Njegov smehljajoči se obraz je presenetil goste, širila se je govorica, da je spet v milosti pri upravi in da bo kmalu imenovan za oficirja častne legije, ker je tako odločno ukrotil stavko. Umikali so se pogovorom o poslednjih dogodkih, a v njihovem splošnem veselju se je videlo zmagovalstvo, pojedina se je spremenila v uradno proslavo zmage. Slednjič so bili rešeni, zdaj bodo spet jedli in spali v miru! Obzirno so omenili mrličje, katerih kri je komaj popilo blato v Voreuxu: to je bil koristen nauk, in vsi so bili ganjeni, ko sta Gregoirejeva pripomnila, da so zdaj vsi dolžni obvezovati rane v koloniji. Bila sta spet dobrohotno mirna kakor nekdanj in sta zagovarjala svoje dobre delavce ter jih želela videti na dnu rovov kot lep zgled stoletne vdanosti. Montsoujski veljaki, ki niso več trepetali, so se sporazumeli, da je treba vprašanje med trezno premočrati. Pri pečenki je bila zmaga popolna, ko je gospod Hennebeau prečital neko škofovo pismo, ki je poročalo o prestavitvi abbeja Ranvierja. Vse meščanstvo tega okraja je strastno razpravljalo o dogodku, ko je ta duhovnik zmerjal vojake za morilce. A ko se je pojavil posladek, se je notar izkazal za odločnega svobodomisla.

Deneulin je bil tu s svojimi hčerama. Med vso to živahnostjo si je prizadeval, da bi skril žalost zaradi svojega propada. Prav to jutro je podpisal prodajo svoje vandamske koncesije Montsoujski družbi. Prigan od skrajnosti, je bil primoran pristati na zahteve upravnih svetnikov; prepustil jim je naposled ta plen, na katerega so že dolgo prežali, in je komaj izvelel iz njih denar, ki ga je potreboval, da je izplačal upnike. V zadnjem trenotku je kakor na izredno srečo ugodil njihovi želji, da ga obdržijo kot sekcijanskega inženirja, in se zadovoljil s tem, da kot navaden nameščenec nadzira tisti rudnik, ki je bil vanj zakopal vse svoje premoženje. To je bil mrtvaški zvon malim zasebnim podjetnikom, bližnji propad gospo-

darjev, ki jih drugega za drugim požira zmerom lačni ljudjožer kapital in ki se potapljajo v naraščajočih valovih velikih družb. On edini je plačal stroške stavke, čutil je, da se pije na njegov polom, ko so pili na odlikovanje gospoda Hennebeauja; tolažila ga je le Lucijina in Jeonina ljubka bahavost, ki sta bili očarljivi v njihih predelanih oblekah in sta se smejala polomu kot lepi dekleti moškega vedenja, prezirajoči denar.

Ko so šli v salon pit kavo, je gospod Gregoire povedel bratranca v stran in mu čestital, da se je odločil.

— Kaj hočeš? Tvoja edina napaka je bila, da si v Vandame vtaknil milijon svojega montsoujskega deleža. S tem si se strahovito vrezal, kljub pasjemu delu si izgubil milijon, medtem ko me moj, ki leži v predalčku, še zmerom lepo redi, ne da bi mi bilo treba delati, kakor bo redil še otroke mojih vnukov.

II

V nedeljo je Štefan pobegnil iz kolonije precej, ko se je znočilo. Jasno nebo, posejano z zvezdami, je osvetljevalo zemljo z mračno, modro svetlobo. Napotil se je proti prekopi, počasi je stopal ob bregu in se jel potem spet vzpenjati proti Marchiennesu. Najrajši se je sprehajal po travnatih stezi, ki je vodila naravnost vzdolž te vode, ki je tekla ravno, kakor bi jo potegnil z ravnilom, in ki se je odmotavala kakor neskončna nitka iz raztopljenega srebra.

Nikdar ni tu srečal nikogar. To pot pa mu je bilo neprijetno, ko je videl, da se mu bliža možki. In v tej blede svetlobi zvezd sta se oba sprehajala spoznala šele, ko sta stala drug pred drugim.

— O, ti si, je šepnil Štefan.

Suvarin je pokimal, ne da bi odgovoril. Sprva se nista ganila, potem pa sta krenila vstric proti Marchiennesu.

— Ali si bral v dnevnikih o Pluchartovem uspehu v Parizu? Je naposled vprašal Štefan. Na pločniku so ga pričakovali in mu prirejali ovacije, ko se je vračal z bellevilleskega zborovanja. O, zdaj je na konju kljub svoji hripavosti. Odslej bo lahko delal, kar ga bo volja.

Strojniki je skomignil z rameni. Preziral je lepobesednike, te lahkoživce, ki se spuščajo v politiko, kakor človek, ki postane odvetnik in s kopo besed prisluži rento.

Štefan se je zdaj ukvarjal z Darwinom. Bral je odlomke, zbrane v poljudni izdaji za pet soujev; iz tega štiva, ki ga je slabo razumel, si je ustvaril revolucionaren nazor o borbi za obstanek, kako suhi požirajo debele in kako močno ljudstvo golta bledične meščane. A Suvarin se je razjezil, se znesel nad topoglavostjo socialistov, ki so sprejeli Darwina, tega apostola znanstvene neenakosti, čigar glasovita selekcija godi samo aristokratskim filozofom. Toda tovariš je trmasto vztrajal pri svojem, se hotel pripraviti in je izrazil svoje dvome z neko hipotezo: recimo, da stare družbe ni več, da je zbrisana do korenin, nu in ali ne preti zdaj nevarnost, da bo novi svet, ki vstaja, polagoma pokvarjen po isti nepravilnosti, da bodo nekateri ljudje šibki, drugi pa močni, nekateri spretnejši, razumnejši, izkoriščajoči vse, drugi pa neumni in leni, ki bodo postali spet sužnji? Tedaj je strojnik ob priduvidu te večne revščine ježno vzkliknil, naj potem človek sploh izgine, če ni zmožen vzpostaviti pravice. Kolikor bo gnilih družb, toliko bo treba pokolov, dokler ne bo iztrebljeno poslednje bitje. In spet sta umolknila.

(Dajte prihodnjic.)

Železo in jeklo v znanosti in tehniki

Zivimo v dobi naravoznanstva in tehnike, v dobi, ki je povzročila prej nemogočo industrializacijo in z njo povsem novo gospodarsko in socialno življenje posameznika in skupnosti, v dobi, ki je notranjost zamenjala za vnanjost, organizem za mehanizem, "namen" nadomestila s "sredstvom", ki je skratka kulturo sprevrgla v civilizacijo. Civilizacijo, ki je po svojem pravem bistvu protinocična kulturi, smatrajo mnogi učenjaki za neizbežno zlo, ki se mu moramo vsi hočeš nočeš prilagoditi. Kajti ona je po Spenglerju ("Propad zapada", "Tehnika in človek") zima v kulturi zapada". Spengler sam se je o svojem delu prav jasno izrazil, češ, da ga je napisal le zaradi tega, da bi z njim posameznika odvrgel od filozofije, psihologije in drugih duhovnih ved k poljedelstvu, ladjeplovbi in tehniki. K temu naj dodamo še Leninov izrek, "da je en sam tehnik vreden toliko, kot deset najboljših privržencev" ter pomeno, da je na primer Kayserling simbol današnjega časa "sofer" (ali "avtovozač", kakor hočete).

Cepprav vsem številnim mnenjem ne smemo pripisovati absolutne veljave, je vendar v njih izraženo ono, kar nesluteno občutimo vsi, ki nam je usoda namenila življenje v početku XX. stoletja. Nesluteno pač zaradi tega, ker je med nami malo onih, ki sami sebi otipavajo žilo in merijo temperaturo, še manj pa onih, ki sami postavljajo diagnozo svoji dobi in svojemu času. Edino, kar spoznamo vsi brez razlike je, da nadvlada naša dejanja in nehanja tehnika, ki je v neki meri dobro in zlo nas vseh. Zato so tudi oni, ki jim zgodovina ne pomenja v naprej začrtano kosmično usodo in oni, ki se jim zdi, da so sami daleč stran od zmaterializiranega življenja sedanjosti, prepričani, da se razvoja tehnike in z njim vsemu njenemu vplivu na današnjo dobo ne morejo več upirati — saj s puško, parnim strojem in elektrotehniko pač ni mogoče prelomiti prijateljstva. Zategadel civiliziranemu človeku tehnični predmeti niso nikak luksuz, marveč so mu potrebni. Osnova vsej tehniki in obenem nje glavni delki jo vso prepreza, je navidezno cenena kovina: železo. Z njim se je pričelo gospostvo človeka nad naravo, dokler ni v tehniki doseglo svoj višek. Sto devetdeset milijonov ton te črnsive prvine izbljuvajo letno v obliki železa ali jekla martinice in Bessemerjeve hruške na svetu in prav toliko množino rude predelajo v plavžih. In ta gora rude, ki se ji leto za letom pridružuje enakšna, komaj zadošča, da nasiti potrebe industrije po tej kovini, ki daje hrano tisočem in je kot znak svoje močnosti izoblikovala milijarderja Carnegieja, kralja jekla, in Morgana, ustanovitelja jeklenega trasta. Ona je tečaj, okoli katerega se suče nemška politika pri aspiracijah do Avstrije, ki bi mogla bogata na železni rudi — nadomestiti alzaško-lotarinske železne rudnike, ki jih je izgubila Nemčija v svetovni vojni. H koncu: ali se nam ne zde letala iz jekla, motorji iz jekla najzanimivejši, smotrenejši, cenejši in zato dosegljivejši od istih priprav ali predmetov iz aluminija ali drugih kovin?

Pridobivanje železa iz njegovih rud je vzniknilo povsod, kjer sta opazovanje in slučaj nudila čisto in lahko reducirajočo rudo ter je istočasno kolikor toliko lesno bogastvo omogočavalo pre-

le, da so okoli leta 1500 pred našim štetjem pridobivali železo v Egiptu. Pri severnoevropskih prebivalcih prehaja namreč pridobivanje železa v predzgodovinsko, praviljčno dobo.

Način, po katerem so pridobivali železo v starih časih, je začudo enostaven. V odpadkih in nizkih talilnih ognjiščih, ki se medsebojno i časovno in po velikosti zelo razlikujejo, so s pomočjo oglja izločili iz rude z žilindro prepreženo, tesnato železno maso v obliki otroške glave, nazvano cjok ali gruda. V začetku so uporabljali naravno sapo, pozneje so pa že izdelovali primitivne mehove. Pridobljeni cjok so z večkratnim pregrevanjem ter kovanjem očistili ter ga takoj nato predelali v orožje ali orodje. Ta način neposredne pridelave železa je obveljal do konca srednjega veka. Tedaj so šele z zvišanjem sten talilne peči napravili jaskovo peč ali peč na volka, kjer so pridobivali večje kose železa: "volke". Takrat so tudi pričeli za gonitev mehove uporabljati vodno silo, s čimer so dosegli v peči zadovoljivo toplotno ravnotežje. Obenem sta večji pritisk in večja množina zraka dvignila temperaturo peči tako visoko, da se je železo v peči stalo. Sedaj šele je bila mogoča izdelava pirovega železa. Peči, v katerih so dobivali surovo železo, so nazivali plavže. V nasprotju z železom, pridobljenim v peči na volka, surovo železo ni bilo, zaradi prevelike vsebnosti ogljika namreč, kovno. Treba ga je bilo z določenimi postopki — s pretopitvijo ali večvrščevanjem — pri katerih je bila pač oksidacija prevelikega ogljika glavno, spremeniti v kovno stanje.

Drug postopek za pridobivanje jekla je Siemens-Martinov način. Pri njem uporabljajo staro in surovo železo, ki ju stale v Siemensovih generatorskih pečeh. Da odpravijo tu fosfor in ogljik, prevlečejo dno peči z žganim dolomitom ter vsajajo v talino precejšnjo množino žganega apna. Ker sta uvedla Siemensovo iznajdbo oče in sin — Martina, se imenuje ta postopek Siemens-Martinov. V Sloveniji so vse peči "martinarice".

V zadnjem času uporabljamo pri izdelavi visokovrednih vrst jekla tudi električen tok. Izmed električnih peči je posebno zanimiva ona, pri kateri uporabljamo visokofrekvenčni tok in kjer je železo namenjeno predelavi, jedro indukcijske tuljave. Brezjedrna indukcijska peč obeta pri izdelavi specialnih vrst jekla še mnogo.

Iz opisanih postopkov za dobavo železa in jekla vidimo precej jasno, da je predelava železa glavna stvar, kajti čisto železo je tehnično neuporabljivo. Šele prisplojni elementi ogljik, mangan, silicij in druge kovine da jejo železu ona svojstva, ki ga odlikujejo pred drugimi kovinami. V zadnjih desetletjih se je celo pokazala potreba po spremembi nazora, da daje 2.5—4% ogljika surovo železo, 0.5—1.5% ogljika kovno železo. To so sicer dejstva, toda enostranska, kajti mimo njih je še na stotine novih modifikacij in oblik. Te modifikacije pa je v stanu rešiti le znanost, ki je tudi za industrijski razvoj železa nujno potrebna.

Sicer prevladuje nazor, da so se razvile osnove industrije železa brez pomoči znanosti ter da so se največje iznajdbe na polju plavžarskega razvile na empirični (poskusni) poti. Proti tem zaključkom govori dvojje stališče. Prvič to, da so se napredki, ki jim znanost ni stala ob strani, razvijali zelo dolgo ter stali mnogo preveč. Saj je na primer trajalo sto let, preden je v Angliji koks izpodrinil premog. Tudi pudelske peči so se razvijale več desetletij, preden so dosegle gospodarski in tehnični pomen. Ali vpljava Bessemerjevih peči je trajala le nekaj let; Bessemer je namreč delal na strogo znanstveni podlagi.

Do konca prejšnjega stoletja je bila kemija edina veda, ki se jo je posluževala industrija pri izdelavi železa. Njej se mora zahvaliti za svoje metalurške delovne postopke. Kmalu pa tudi čista kemija ni bila več v stanu pomagati. Šele s pomočjo fizikalne kemije, ki je podrobneje študirala pretvorbo železa in njega zlitine, so si znanstveni rezultati, dobljeni v laboratoriju

zopet s pridom vtrli pot v praksu ter kar skokoma dosegli vidne napredke. Ta doba od leta 1900 naprej je odlikovana z odkritjem raznih vrst jekla s prav posebnimi lastnostmi. Nagloma so si sledile vrste železa, ki so bile obstojne nasproti kemikalijam, rji, ognju ter zopet take z izrednimi magnetnimi in električnimi lastnostmi, s prejšnjimi stopnjami trdote itd. Učinkovitost orodnega jekla se je na primer kar postotno zvišala; fizikalne in mehanske lastnosti novih vrst jekla omogočajo izdelavo strojev, ki se jih pred desetletji še zamisliti ni bilo mogoče. Vse te vrste jekla pa so našli s pomočjo znanosti in ne več izkustveno.

Še bolj kot iz teh zgodovinskih napredkov, ki že sami po sebi zadostno utemeljujejo potrebo po poglobitvi znanstvenega dela v obratih, kliče po nujni raziskavi še cela množica plavžarskih problemov. Najvažnejši problem je predelava na železu revnejših rud; kajti kljub vsem modernim izpopolnitvam trpi tu postopanje v plavžih s kakovostne in gospodarske plati. Vse polno vrzeli opazimo takoj, ko skušamo razjasniti vpliv malenkostnih množin tujih primesi na lastnost železa. Pojm kvalitete, ki je za obdelavo in predelavo železa odločilnega pomena, še približno ni rešen. Saj še nismo v stanu določiti zelo važne kvalitativne razlike jekla in raznih nahajališč, in to kljub vsej popolnosti današnjih znanstvenih metod raziskave. Ta negotovost ima brez dvoma za posledico, da se pri dobavi jekla oprijemamo danes postopkov, ki bi bili odvisni, če bi le naše znanstveno spoznanje bilo večje.

Problemi, ki so tu naznačeni, so še prav posebno važni za one industrijske države, ki jim primanjkuje sirovin in kjer nadvlada odvisna le od kakovosti. Sem spada večina srednjeevropskih držav, Italija in nazadnje tudi Jugoslavija.

Toda ne samo s proizvodnjem, tudi s predelavo se mora baviti znanost. Kaj pomaga, če poznamo posebne vrste jekla, če pa teh vrst ne moremo s pridom uporabljati? Zato ne smemo prezirati dela, ki ga dan za dnem opravljata delavec in mojster in katero vsebuje mnogo malenkostnih, toda v celoti vendar važnih napredkov. Tu mora dati znanost razlago in utemeljitev, če naj s pravim načrtnim delom doseže podvig industrije.

Za dosego vseh teh smotrov pa so potrebni resnični strokovnjaki s pravo, globoko izobrazbo, ki so prožeti z veseljem do resnega in težkega dela. Kajti poglobitev v študij, razširjava v uporabi in skupnost v izpeljavi so zorne točke, pod katerimi se mora združiti znanost s delom v železni industriji, da bo dosegla opazno mesto v tekmovalni narodov in bo delala v prid narodnemu gospodarstvu dežele.

Istočasno s plavži se je v štirinajstem stoletju razvilo tudi livarstvo. Ker se je tedaj plavžarstvo vedno bolj širilo ter je bilo ponekod že primanjkovati oglja, je precejšnje važnosti postopek, ki ga je leta 1735 uvedel Anglež Abraham Darby. Nadomestil je namreč oglje z "razžveplanim" premogom, koksom.

Cepprav so sedaj pridobivali železo brez oglja, je ostal dar le-to pri pretvorbi surovega železa v kovno železo ali nenadomestljivo; kajti železo postalo v dotiki s koksom vsebuje precej žvepla, Tudi ta nedostatek je od Anglež. Leta 1784 se je po Henryju Cortu tudi pri prbi sirovega železa v jeklu rabljati premog. Segrel je železo v peči, ki jo je kuril mogom, tako da je prišlo v dotiko le s plini iz ognja pa s premogom. Ker je postopanju bilo treba teko lezo, če naj je prišlo v dotoplini, na kisliku bogatini, neprestano mešati, so valji peči: pudel (to pudašati).

Novodobno pridobivanje za na debelo je omogočil iznajdba angleškega kemikar Henryja Bessemerja 1855, ki je v staljeno surovo vplival zrak, s čim povzročil oksidacijo in z pravo nezaželenih spremcev železa: ogljika, silicijmangana. Bessemerjeva ba spočetka ni bila mnogo števana, ker se z njo ni praviti fosforja, povzročil prevelike krhkosti. Kajti v železne rude nahajamo bi imela Lehekovine.

Sidneyu Gilchristu Thomn njegovemu nečaku Percy christu gre zasloga, da omo dajše iz železa, ki v fosfor: jeklo. Thomas je žil namreč Bessemerjevo ali konventer s proti ognjstojno plastjo žganega marta, gline in kremenjaka oblogi kemijsko prispilji. Na ta način je vzniknil inji železa in jekla najvažnelovni postopek, ki je povrstil celo poljedelstvu. Kajsko, ki jo dobe iz konvertobloke, zmeljejo ter jo uuljajo pod imenom "Thomžindra" za umetno gnojenasadov.

Zagovorila ga je V neki družbi pripomlad gospod šale.

Izprva so dostojne, polnič več.

Neka-dama se začne mirjati.

"No, no," jo hoče gospomiriti. "Nikar me ne potovotavanje in mi je rekel, tri dni ne bo. In kaj se Se tisti večer se je vrnil kajpada dobil z drugim!"

Nalagal jo je "Zakaj si pa razdrla svo

roko, Ema?"

"Ker me je zarocenec na

Pomislil: prejšnji teden je potovanje in mi je rekel, tri dni ne bo. In kaj se Se tisti večer se je vrnil kajpada dobil z drugim!"

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča de

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, ta knjige, kofedarje, letake itd. v slovenskem, hrva slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in d

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLAN S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 SO. LAWDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vse ustmenne pojasnila